רבי אלעזר אומר בזמן שהן בני תרבות אינן מועדים. תימה דברים פ"ק דסנהדרין (דף ג. וסס) תנן המלי והזאב והדוב כו' ר"מ אומר כל הקודם להורגו זכה ומפרש ר' יוחנן בגמ' (שם טו:) אע"פ שלא המיתו דאין להם תרבות ואין להם בעליס[א] ואור"י דהכא גרסינן ר' אלעזר שהוא[ב] אחר ר' מאיר והתם גרסינן ר' אליעזר שהוא קודם ר' עקיבא דקתני בתריה ר' עקיבא אומר מיהו אכתי קשה דהתנן והנחש מועד לעולם אליבא דר"ע והתם מפרש ריש נקיים והוא שהמיתו אבל לא המיתו לא קסבר יש להם תרבות ויש להם בעליס אפי' אנחש ואומר ר"מ דהתם בקשורים בשלשלאות כגון אדי בגוהרקי שלו דבעינן זה יש להם תרבות [ואין להם להרגם אא"כ המיתו[ג] ותרבות דהכא היינו שגילגל בציתו] ועוד יש לחלק דוקא לענין זה יש להם תרבות שאין להם להרגם כל הקודם אא"כ המיתו אבל לענין אם הזיקו לשלם נזק שלם או לא בהא לא חייבי מידי אם חציב תרבות שלהם תרבות: **והוא דלא כרע במודים.** לפי שמצוה לכרוע וכי זקיף זקיף כחוא כדאשכחן ברב ששת במסכת ברכות (דף יב: וסס) מדה כנגד מדה ועשה נחש זהו עושו שגאגי הוא לו במה שנעשה נחש: גליון. ויש מפרשים[ד] משום דאמרינן במדלש[ה] שיש עגל בשדרו של אדם שממנו עולר לעתיד לבא ואותו עגל חזק וקשה כל כך שאין האש יכול לשורפו והשתא כשאותו עגל נעשה נחש אינו מי לעתיד לבא ואין סברא לומר שיהא עוגל גדול כל כך בשביל עון זה דהא כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא[ו]:

דרם ואבל. פירוש שאוכל אחייס כדאמרינן בפרק אלו עוברין (פסחים דף מט: וסס) [ז] מה אדי דורס ואוכל ואינו ממתין עד שימות אף עס האדם כו':

והתניא וכן חיה. תימה ולוקמה בזאב דאורחיה לטרוף וי"ל דהיה שתם קתני בין באדי בין בזאב ולא הוה אלי לשנויי דכרבי טרפון אתיא דאמר (לעיל יד.) משונה קרן באחר הניזק נזק שלם משלם מדקתני לה גבי תולדה דשן דתמיק: **כי תניא מתניתא בארי תרבות ואליבא דר' אלעזר.** לא נקט ר' אלעזר לאפוקי רבנן אלא לרבותא נקטיה וה"ק דלא תימא משום דאורחיה לטרוף אמשלמא נ"ש דאפילו בארי תרבות אליבא דר' אלעזר דודאי לא אורחיה הוא איכא לאוקמי דאייעד דאמר כדמפרש ואזיל ומאותו הטעם שיתחייב לר' אלעזר יתחייב לרבנן ועוד י"ל דדוקא מוקי לה כרבי אלעזר משום דחיה שתם קתני בין בארי בין בזאב ולר' אלעזר כיון דהוו בני תרבות אלו אורחייהו לטרוף וחייבי תרוייהו דאייעד אבל לרבנן אלו בני תרבות נינהו ואורחיה דזאב לטרוף כי לא אייעד נמי משלם נ"ש וזהו דוחק להעמיד הברייתא לגדיים זאב בלא אייעד ואדי באייעד וא"ת ולמאי דס"ד השתא דהוי תולדה דקרן אמאי נקט בברייתא שבנכסו בחצר הניזק וי"ל משום דאיכא מחוז לקדמותו והוי שן דפטור ברה"ר: **שחשדוהו** בזונה. דירמיה כהן הוה וזונה אסורה לכהן: **אפילו** בשעה שעושין צדקה. ול"ג ישראל דאמנסי (ח) ענתות קאי: **לפניך** זו צדקה. שנאמר והלך לפניך לדקן (ישעיה נח): **שהושיבו** ישיבה על קברו. לפי שהרבה תורה בישראל כדאמרינן בחלק (סנהדרין דף לד: ע"ש) שבדקו מדן עד באר שבע ולא מצאו איש ואשה תיעוק ותיעוקת שלא היו בקיאים בטומאה וטהרה ולא על קברו ממש אלא ברחוק ארבע אמות דליכא לועג לרש:

אף הנחש. מדקתני אף מכלל דלר' אלעזר הוו אינך מועדין: **והא אנן תנן ר' אלעזר אומר.** נחש הוא מועד אבל המי לא: **דרם.** שלא הרגה אלא מחייס אכלה פטור דאורחיה הוא ושן ברה"ר פטור: **טרף.** שהרגה ואכלה: **חייב.** דלאו אורחיה היא ותולדה דקרן הוא ומשלם חצי נזק ברה"ר: **בדי גורותיו.** די מאכל גורותיו ילדיו. אלמא טורף הוא: ומשני **בשביל גורותיו.** אורחיה להרוג ולהביא ולהגיע אבל לטרוף ולאכול הוא עצמו כי האי לאו אורחיה: וקפדיך **והכתיב ומחנק לנבאותיו.** אלמא אורחיה להרוג. ומשני בשביל לנבאותיו: **והכתיב וימלא טרף חוריו** ומשני **בשביל חוריו.** אורחיה להרוג ולהביא לחוריו ולהגיע אבל לאכול מיד לאחר הריגה כי הא דשמואל לאו אורחיה הוא: **טרפה בהמה.** והרגתה ואכלה הכשר: **משלם נזק שלם.** מדמשלמת בחצר הניזק נזק שלם מכלל דאורחיה הוא ומולדה דשן היא וברה"ר לא יפטר: **להניח.** להגיע אורחיה להרוג: **ועוד דשמואל נמי.** דאמר טרף ואכל חייב אמאי חייב דאלמא הכי הוא דטרף על מנת להגיע ונמלך ואכל ליפטר: ה"ג **אמר רב נחמן לדדין קתני טרפה והניחה או דרסה ואכלה משלמת נזק שלם.** כלומר הא דקתני בריית טרפה בהמה ואכלה בשר תרי מילי נינהו טרפה בהמה והניחה או אכלה בשר על ידי דריסה משלם נזק שלם: **רבינא אמר.** לעולם אורחיה הוא לטרוף ולאכול ושמואל דמחייב ליה ברה"ר באדי תרבות כו' אליבא דר' אלעזר: **אי הכי אפי' דרס נמי לחייב אלא.** ודאי דרבינא לא אדשמואל אתמר אלא אי איכא לאוקמא דלדרבינא אמתניתא הוא דמוקמת ליה והכי קאמר רבינא הא דקתני מתניתא נזק שלם לאו משום דאורחיה לטרוף דאפי' באדי תרבות נמי מתוקמה: ופרכינן מתניתא נמי היכי איתא לדרבינא אדי נזק בעי לשלומי: **אי הכי.** דאולדה דקרן היא אדמתני להא מתניתא (לקמן דף יט:) גבי תולדה דשן גבי תולדה דקרן ליתני: **מתני' מן העלייה.** ואפי' אין הנוגח שוה שיעור הנזק דבמועד כתיב [שמות כא] ישלם שור תחת השור ולא כתיב ביה דמגוף הנוגח יפרע: **גמ' ויקברוהו במעלה וגו'.** בחזקיה כתיב בספר דברי הימים: **וישכיבוהו במשכב.** בחאסא מלך יהודה: **זוי זוי.** מיני מיני בשמים הרבה כדמתרגמינן למיניהו לזוהי (בראשית ה): **כי כרו שוחה לנדני.** בירמיה הנביא כתיב: **עלסם עלי למות.** דאשתא אים אית ביה חיוב מיתה אבל בזונה פטורה ליכא מיתה: **וכבוד עשו לו במותו.** בחזקיה כתיב: **ישיבה.** תלמידים לעסוק שם בתורה: **שלשה.** ימים הושיבו שם ישיבה: וחד

רבי אלעזר אומר אף הנחש והא אנן תנן ר' אלעזר אומר בזמן שהן בני תרבות אינן מועדים והנחש מועד לעולם תני נחש אמר שמואל ארי ברה"ר דרס ואכל פטור טרף ואכל חייב דרס ואכל פטור כיון דאורחיה למידרס הוה ליה כמו שאכלה פירות וירקות דהוה ליה שן ברשות הרבים ופטור טרף לאו אורחיה הוא למימרא דטריפה לאו אורחיה הוא והכתיב [1]אריה טורף בדי גורותיו בשביל גורותיו ומחנק ללבאותיו בשביל לבאותיו וימלא טרף חוריו בשביל חוריו ומעונותיו טריפה בשביל מעונותיו והתניא [ט]א[י]וכן חיה שנכנסה לחצר הניזק טרפה בהמה ואכלה בשר משלם נזק שלם הכא במאי עסקינן שטרפה להניח הא אכלה קתני בשנמלכה ואכלה מנא ידעינן ועוד דשמואל נמי דלמא הכי הוא אמר רב נחמן בר יצחק לצדדין קתני שטרפה להניח או דרסה ואכלה משלמת נזק שלם רבינא אמר כי קאמר שמואל בארי תרבות ואליבא דרבי אלעזר דאמר לאו אורחיה אי הכי אפי' דרסה נמי ליחייב אלא דרבינא לאו אשמואל אתמר אלא אמתניתא כי תני מתניתא בארי תרבות ואליבא דר' אלעזר דאמר לאו אורחיה א"ה ח"נ בעי לשלומי דאייעד א"ה מאי האי דקתני לה גבי תולדה דשן גבי תולדה דקרן בעי למיתנייה קשיא: **מתני'** [כ]מה בין תם למועד אלא שהתם משלם חצי נזק מגופו ומועד משלם נזק שלם מן העלייה: **גמ'** [כ]מאי עלייה אמר רבי אלעזר במעולה שבנכסיו וכן הוא אומר [2]וישכב חזקיהו עם אבותיו ויקברוהו במעלה קברי בני דוד ואמר ר' אלעזר במעלה אצל מעולים שבמשפחה ומאן נינהו דוד ושלמה [3]ויקברוהו בקברותיו אשר כרה לו בעיר דוד וישכיבוהו במשכב אשר מלא בשמים וזנים מאי בשמים וזנים רבי אלעזר אמר זיני זיני ר' שמואל בר נחמני אמר בשמים שכל המריח בהן בא לידי זימה: [4]כי כרו שוחה ללכדני ופחים טמנו לרגלי רבי אלעזר אמר שחשדוהו מזונה ר' שמואל בר נחמני אמר שחשדוהו מאשת איש בשלמא למ"ד שחשדוהו מזונה היינו דכתיב [5]כי שוחה עמוקה זונה אלא למ"ד שחשדוהו מאשת איש מאי [ז]שוחה אטו אשת איש מי נפקא מכלל זונה בשלמא למ"ד שחשדוהו מאשת איש היינו דכתיב [6]ואתה ה' ידעת את כל עצתם עלי למות אלא למאן דאמר שחשדוהו מזונה מאי למות שהשליכוהו לבאר טיט [ח]דרש רבא מאי דכתיב [6]יהיו מוכשלים לפניך בעת אפך עשה בהם אמר ירמיה לפני הקדוש ברוך הוא רבונו של עולם אפילו בשעה שעושין צדקה הכשילם בבני אדם שאינן מהוגנים כדי שלא יקבלו עליהן שכר: [2]וכבוד עשו לו במותו מלמד שהושיבו ישיבה על קברו פליגי בה ר' נתן ורבנן חד אמר שלשה וחד

עין משפט נר מצוה

קעו א מיי' פ"ג מהל' נזקי ממון הלכה ז סמג עשין קו טוש"ע ח"מ סימן שצא סעיף ו:
קעז ב מיי' שם פ"א הלכה ז סמג שם טוש"ע ח"מ סימן שפט סעיף ט:

רבינו חננאל

רבי אלעזר אף הנחש. ומקשי' קימ"ל לן (עפ"י ירושלמי שבת פ"ב ה"ג, שם פי"ט הל' ג) דלא קתני אף אלא דהוא מודה על קמייתא. התנן ר' אלעז' אומ' בזמן שהן תרבות אין מועדין, הא אם אינן תרבות מועדין הן. ופרק' תני הנחש, כדתנן (לעיל טו. ב) והנחש מועד לעולם. **אמ' שמואל ארי ברשות הרבים דרס ואכל פטור, טרף ואכל חייב.** פי' אם הכה זה הארי הבהמה בידיו ומתה באירס שלו, אכלה פטור שכן דרכו בעת שרודה לאכל (ראה פסחים מט. ב), וקיימ"ל לן (לעיל ה. ב) שן ברשות הרבים פטור. אבל אם טרף בפיו ובשיניו והמית הבהמה חייב, ואע"פ שאחרי כן אוכל וישב, ששינה ודינו כדין הקרן ברשות הרבים, דבהדיא תנינן דרך הארי לדרוס ודרך הזאב לטרוף, דתניא (ב"מ צג. ב) רועה שהניח עדרו ובא זאב וטרף ארי ודרס כו'. **ואקשי' על שמואל והכתי'** (נחום ב. יג) אריה טורף בדי גורותיו. ופירק בשביל גורותיו, כלומ' אין רצונו (לוכל) [לאכול] אלא להמית ולהאכיל לבניו, וכן שאר הפסוק. והתניא (לקמן יט. ב) וכן חייה שנכנסה לחצר הניזק וטרפה ואכלה משלם נזק שלם. ופירק ר' נחמן בר יצחק טרפה והניחה ונמלכה, ודרסה ואכלה משלם נזק שלם. **רבינא אמ' כי אמ' שמואל בארי תרבות.** ונדחת, ואמ' אלא מתניתא בארי תרבות ואליבא דר' אלעזר דאמ' לאו אורחיה הוא משונה הוא. ואקשי' והא קיימ"ל לן (יט, ב; פר' ר"ח כב, א) משונה בחצר הניזק לרבות חצי נזק. ופריק, דאייעד. ותוב אקשי' עליה אי הכי הא דקתני לה גבי תולדה דשן ותנינן בכיצד השן מועדת (לקמן יט, ב) ת"ר כיצד השן מועדת לאכל את הראוי לה כו', גבי תולדה דקרן בעי למיתניה, קשיא. **פיס' מה בין תם למועד שהתם משלם חצי נזק מגופו ומועד משלם נזק שלם ומן העלייה.** מאי עלייה אמ' ר' אלעז' מעולה שבנכסיו. **במעלה קברי בית דוד** (דברי הימים ב לב. לג), **אמ' ר' אלעזר אצל המעולין שבמשפחה, ומאי נינהו דוד ושלמה. וכבוד עשו לו במותו** (דברי הימים שם), אמר רב זה חזקיה מלך יהודה שהושיבו ישיבה על קברו. ואינו. **דבר גדול,** להושיב ישיבה בקבר אדם גדול ותפילין בראשיהן.

מסורת הש"ס

א) אריה טורף בדי גרותיו המחנק ללבאתיו וימלא טרף חוריו ומעונתיו טרפה: נחום ב יג
2. וישכב יחזקיהו עם אבותיו ויקברהו במעלה קברי בני דויד וכבוד עשו לו במותו כל יהודה וירושלם וימלך מנשה בנו תחתיו: דברי הימים ב לב לג
3. ויקברהו בקברתיו אשר כרה לו בעיר דויד וישכיבהו במשכב אשר מלא בשמים וזנים מרקחים במרקחת מעשה וישרפו לו שרפה גדולה עד למאד: דברי הימים ב טז יד
4. השמע זעקה מבתיהם כי תביא עליהם גדוד פתאם כי כרו שוחה ללכדני ופחים טמנו לרגלי: ירמיהו יח כב
5. כי שוחה עמקה זונה ובאר צרה נכריה: משלי כג כז
6. ואתה יי ידעת את כל עצתם עלי למות אל תכפר על עונם וחטאתם מלפניך אל תמחי ויהיו מכשלים לפניך בעת אפך עשה בהם: ירמיהו יח כג

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה אפילו וכו' ענתות קאי. נ"ב וכן פי' רש"י בב"ב דף ט ע"ב:

מוסף רש"י

שהתם משלם חצי נזק מגופו. אינו גונב אלא מגוף השור ואם אין בו כדי אלו מקו יפסיד המוסר (כתובות מא. ולעיל טז.) דכתיב ואלו את כספו (לעיל טז.). **מן העליה.** אם אינו שוה כנגד כל הנזק נוטל נכסים מגיהו (שם) מן המעולה שבנכסי מזיק, דגבי אם כתיב ואלו את כספו, מגופו, ובמועד כתיב שלם ישלם שור (כתובות מא.), יהיו מוכשלים לפניך. **את מאשי בעתות היה מקולל,** שהיו מנקשין נפשו (ב"ב ט:).

מוסף תוס'

א. והכא משמע דר"א סבר יש להם תרבות. ר"ש. ב. מתוס' סנהדרין טו ע"ב ד"ה וי"י: שמזכירו. ג. אפי' נחש. תוס' סנהדרין שם. ד. שזהו עונש שעל ידי כך אין לו תחית המתים. ר"ש. ה. אלא הוא נעשה נחש לזמן מרובה ובזמן הוא לו. ר"ש.

תורה אור השלם

1. אריה טרף בדי גרותיו המחנק ללבאתיו וימלא טרף חוריו ומעונתיו טרפה:
2. וישכב יחזקיהו עם אבותיו ויקברהו במעלה קברי בני דויד וכבוד עשה לו בעיר דויד וישכיבהו במשכב אשר מלא בשמים וזנים מרקחים במרקחת מעשה וישרפו לו שרפה גדולה עד למאד:
3. השמע זעקה מבתיהם כי תביא עליהם גדוד פתאם כי כרו שוחה ללכדני ופחים טמנו לרגלי:
4. כי שוחה עמקה זונה ובאר צרה נכריה:
5. ואתה יי ידעת את כל עצתם עלי למות אל תכפר על עונם וחטאתם מלפניך אל תמחי ויהיו מכשלים לפניך בעת אפך עשה בהם:
6. ארבעה אבות הם ארבעה אבות הנזקין שור ובור ומבעה והבער אש ואדם חבר:
7. ומלא ינתו דוד ושלמה וכבוד עשו לו במותו: דברי הימים שם
8. ומלא ינתו דוד ושלמה וכבוד עשו לו במותו: דברי הימים שם
9. ומלא ינתו דוד ושלמה וכבוד עשו לו במותו: דברי הימים שם
10. ומלא ינתו דוד ושלמה וכבוד עשו לו במותו: דברי הימים שם
11. ומלא ינתו דוד ושלמה וכבוד עשו לו במותו: דברי הימים שם
12. ומלא ינתו דוד ושלמה וכבוד עשו לו במותו: דברי הימים שם
13. ומלא ינתו דוד ושלמה וכבוד עשו לו במותו: דברי הימים שם
14. ומלא ינתו דוד ושלמה וכבוד עשו לו במותו: דברי הימים שם
15. ומלא ינתו דוד ושלמה וכבוד עשו לו במותו: דברי הימים שם
16. ומלא ינתו דוד ושלמה וכבוד עשו לו במותו: דברי הימים שם
17. ומלא ינתו דוד ושלמה וכבוד עשו לו במותו: דברי הימים שם
18. ומלא ינתו דוד ושלמה וכבוד עשו לו במותו: דברי הימים שם
19. ומלא ינתו דוד ושלמה וכבוד עשו לו במותו: דברי הימים שם
20. ומלא ינתו דוד ושלמה וכבוד עשו לו במותו: דברי הימים שם
21. ומלא ינתו דוד ושלמה וכבוד עשו לו במותו: דברי הימים שם
22. ומלא ינתו דוד ושלמה וכבוד עשו לו במותו: דברי הימים שם
23. ומלא ינתו דוד ושלמה וכבוד עשו לו במותו: דברי הימים שם
24. ומלא ינתו דוד ושלמה וכבוד עשו לו במותו: דברי הימים שם
25. ומלא ינתו דוד ושלמה וכבוד עשו לו במותו: דברי הימים שם
26. ומלא ינתו דוד ושלמה וכבוד עשו לו במותו: דברי הימים שם
27. ומלא ינתו דוד ושלמה וכבוד עשו לו במותו: דברי הימים שם
28. ומלא ינתו דוד ושלמה וכבוד עשו לו במותו: דברי הימים שם
29. ומלא ינתו דוד ושלמה וכבוד עשו לו במותו: דברי הימים שם
30. ומלא ינתו דוד ושלמה וכבוד עשו לו במותו: דברי הימים שם
31. ומלא ינתו דוד ושלמה וכבוד עשו לו במותו: דברי הימים שם
32. ומלא ינתו דוד ושלמה וכבוד עשו לו במותו: דברי הימים שם
33. ומלא ינתו דוד ושלמה וכבוד עשו לו במותו: דברי הימים שם
34. ומלא ינתו דוד ושלמה וכבוד עשו לו במותו: דברי הימים שם
35. ומלא ינתו דוד ושלמה וכבוד עשו לו במותו: דברי הימים שם
36. ומלא ינתו דוד ושלמה וכבוד עשו לו במותו: דברי הימים שם
37. ומלא ינתו דוד ושלמה וכבוד עשו לו במותו: דברי הימים שם
38. ומלא ינתו דוד ושלמה וכבוד עשו לו במותו: דברי הימים שם
39. ומלא ינתו דוד ושלמה וכבוד עשו לו במותו: דברי הימים שם
40. ומלא ינתו דוד ושלמה וכבוד עשו לו במותו: דברי הימים שם
41. ומלא ינתו דוד ושלמה וכבוד עשו לו במותו: דברי הימים שם
42. ומלא ינתו דוד ושלמה וכבוד עשו לו במותו: דברי הימים שם
43. ומלא ינתו דוד ושלמה וכבוד עשו לו במותו: דברי הימים שם
44. ומלא ינתו דוד ושלמה וכבוד עשו לו במותו: דברי הימים שם
45. ומלא ינתו דוד ושלמה וכבוד עשו לו במותו: דברי הימים שם
46. ומלא ינתו דוד ושלמה וכבוד עשו לו במותו: דברי הימים שם
47. ומלא ינתו דוד ושלמה וכבוד עשו לו במותו: דברי הימים שם
48. ומלא ינתו דוד ושלמה וכבוד עשו לו במותו: דברי הימים שם
49. ומלא ינתו דוד ושלמה וכבוד עשו לו במותו: דברי הימים שם
50. ומלא ינתו דוד ושלמה וכבוד עשו לו במותו: דברי הימים שם
51. ומלא ינתו דוד ושלמה וכבוד עשו לו במותו: דברי הימים שם
52. ומלא ינתו דוד ושלמה וכבוד עשו לו במותו: דברי הימים שם
53. ומלא ינתו דוד ושלמה וכבוד עשו לו במותו: דברי הימים שם
54. ומלא ינתו דוד ושלמה וכבוד עשו לו במותו: דברי הימים שם
55. ומלא ינתו דוד ושלמה וכבוד עשו לו במותו: דברי הימים שם
56. ומלא ינתו דוד ושלמה וכבוד עשו לו במותו: דברי הימים שם
57. ומלא ינתו דוד ושלמה וכבוד עשו לו במותו: דברי הימים שם
58. ומלא ינתו דוד ושלמה וכבוד עשו לו במותו: דברי הימים שם
59. ומלא ינתו דוד ושלמה וכבוד עשו לו במותו: דברי הימים שם
60. ומלא ינתו דוד ושלמה וכבוד עשו לו במותו: דברי הימים שם
61. ומלא ינתו דוד ושלמה וכבוד עשו לו במותו: דברי הימים שם
62. ומלא ינתו דוד ושלמה וכבוד עשו לו במותו: דברי הימים שם
63. ומלא ינתו דוד ושלמה וכבוד עשו לו במותו: דברי הימים שם
64. ומלא ינתו דוד ושלמה וכבוד עשו לו במותו: דברי הימים שם
65. ומלא ינתו דוד ושלמה וכבוד עשו לו במותו: דברי הימים שם
66. ומלא ינתו דוד ושלמה וכבוד עשו לו במותו: דברי הימים שם
67. ומלא ינתו דוד ושלמה וכבוד עשו לו במותו: דברי הימים שם
68. ומלא ינתו דוד ושלמה וכבוד עשו לו במותו: דברי הימים שם
69. ומלא ינתו דוד ושלמה וכבוד עשו לו במותו: דברי הימים שם
70. ומלא ינתו דוד ושלמה וכבוד עשו לו במותו: דברי הימים שם
71. ומלא ינתו דוד ושלמה וכבוד עשו לו במותו: דברי הימים שם
72. ומלא ינתו דוד ושלמה וכבוד עשו לו במותו: דברי הימים שם
73. ומלא ינתו דוד ושלמה וכבוד עשו לו במותו: דברי הימים שם
74. ומלא ינתו דוד ושלמה וכבוד עשו לו במותו: דברי הימים שם
75. ומלא ינתו דוד ושלמה וכבוד עשו לו במותו: דברי הימים שם
76. ומלא ינתו דוד ושלמה וכבוד עשו לו במותו: דברי הימים שם
77. ומלא ינתו דוד ושלמה וכבוד עשו לו במותו: דברי הימים שם
78. ומלא ינתו דוד ושלמה וכבוד עשו לו במותו: דברי הימים שם
79. ומלא ינתו דוד ושלמה וכבוד עשו לו במותו: דברי הימים שם
80. ומלא ינתו דוד ושלמה וכבוד עשו לו במותו: דברי הימים שם
81. ומלא ינתו דוד ושלמה וכבוד עשו לו במותו: דברי הימים שם
82. ומלא ינתו דוד ושלמה וכבוד עשו לו במותו: דברי הימים שם
83. ומלא ינתו דוד ושלמה וכבוד עשו לו במותו: דברי הימים שם
84. ומלא ינתו דוד ושלמה וכבוד עשו לו במותו: דברי הימים שם
85. ומלא ינתו דוד ושלמה וכבוד עשו לו במותו: דברי הימים שם
86. ומלא ינתו דוד ושלמה וכבוד עשו לו במותו: דברי הימים שם
87. ומלא ינתו דוד ושלמה וכבוד עשו לו במותו: דברי הימים שם
88. ומלא ינתו דוד ושלמה וכבוד עשו לו במותו: דברי הימים שם
89. ומלא ינתו דוד ושלמה וכבוד עשו לו במותו: דברי הימים שם
90. ומלא ינתו דוד ושלמה וכבוד עשו לו במותו: דברי הימים שם
91. ומלא ינתו דוד ושלמה וכבוד עשו לו במותו: דברי הימים שם
92. ומלא ינתו דוד ושלמה וכבוד עשו לו במותו: דברי הימים שם
93. ומלא ינתו דוד ושלמה וכבוד עשו לו במותו: דברי הימים שם
94. ומלא ינתו דוד ושלמה וכבוד עשו לו במותו: דברי הימים שם
95. ומלא ינתו דוד ושלמה וכבוד עשו לו במותו: דברי הימים שם
96. ומלא ינתו דוד ושלמה וכבוד עשו לו במותו: דברי הימים שם
97. ומלא ינתו דוד ושלמה וכבוד עשו לו במותו: דברי הימים שם
98. ומלא ינתו דוד ושלמה וכבוד עשו לו במותו: דברי הימים שם
99. ומלא ינתו דוד ושלמה וכבוד עשו לו במותו: דברי הימים שם
100. ומלא ינתו דוד ושלמה וכבוד עשו לו במותו: דברי הימים שם

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

וחד אמר שבעה. יומיס: **זה חזקיה מלך יהודה.** ליסנא דס"ס הוא ולא לאסמוערינן דזהו חזקיה דהאי קרא בחזקיה כתיב אלא אגב אורחיה דמפרש מאי כבוד עשו לו במותו נקיטו ואמר הכי: **חנוני כפף.** כמו וחללה נעלו (דברים כה) שקרעו בגדייהס עד שנראו כתפייהס: **והאידנא מפקינן.** ספר תורה קמי גברא רבה: **אנוחי.** על מטתו לא מנחינן: **כי הוה עייל לבית הכסא.** כלומר זימנא חדא כי הוה עייל לבית הכסא אמר לן הכי קיים אמרינן לימד לא אמרינן ולימד אמרו לחזקיה והאידנא לא משום כבודו דחזקיה דלימד עדיף מקייס: **מביא לידי מעשה.** אלמא מעשה עדיף: **למיגמר.** לעלמו מעשה עדיף אבל לאגמורי לאחריני עדיף ממעשה הלכך לימד לא אמרינן: **זורעי.** היינו לדקה ומסך כדמפרש לקמיה: **לנחלם שני שבטים.** דהכי משמע רגליכם ישולחו בנחלת השור והחמור יוסף ויששכר: **בנוס לעדה עלי שור.** היינו כילה: **חמור גרס.** מתרגמא עתיר בנכסין: יוסף איקרי שור בכור שורו הדר לו (דברים לג):

הדרן עלך ארבעה אבות

ביצד הרגל מועדת. כלומר במה הרגל מועדת: **בדרך הלוכה.** כלומר בכך היא מועדת שמבטת דרך הלוכה: **הבהמה מועדת בו'.** קפריך בגמ' [ע"ב] היינו רגל היינו בהמה הא תנא ליה לשבר דרך הלוכה: **היתה מבעטת.** שינוי הוא זה ותולה דקרן (ה) הלכך חלי מק ומו לא: **או שהיו צרורות מנשוין בו'.** אע"ג דלאו שינוי הוא אלא אורחיה הוא אפ"ה מ"ג ומו לא דהלכתא גמירי להו ובדרשות הניזק קאמר דברה"ר פטור כדאוקימנא ברישא פ"ק (דף ג:) לצרורות תולה דרגל לפוטרו בר"ה: **ונפל על רגלי אחר: ראשון.** נזקי רגל הן ומשלמת כולה ואחרון ע"י צרורות נשבר הלכך חלי נזק: **דגיל קשור ברגלו.** כל דבר הנקשר ברגל המרגגול קרי דגיל. ואית דגרסי דלי: **מהדס.** מרקד: **משלם חלי נזק.** דדגיל היינו צרורות כדמפרש בגמ' [יט:] דלדייה אדווי. הידוס נמי כגון שהתיז והצרורות שברו את הכלים:

גמ'

חצי נזק [1]**התרנגולין מועדין ברגליו** [2]**או שהיה מהדס ומשבר את הכלים משלם חצי נזק:**

ואי אדסליק הא תנינא ושור המזיק ברשות הניזק והאדס בסוף [1] ואומר ר"י ודאי אדפתא ביה קאי ושן ורגל כחד שיביי משום דשוין בהלכותיהן ומחד קרא נפקי ומשום דתנא רגל בתר שן נקט הכא רגל ברישא דסליק מינייה:

הבהמה מועדת. אית דגרס והבהמה בור"ו [1] וה"פ כילד העדאה דרגל [2] לשבר דרך הלוכה פי' דרך הלוכה היא העדאתה [3] וכן בסיפא גבי שן אבל קשה לר"י מה חידש כאן שלא שנאה בפרק קמא [4] ונראה לר"י דל"ג בור"ו וה"פ כילד הרגל מועדת לשבר דרך הלוכה שאמר בפרק קמא (דף טו:) הבהמה מועדת כו' ומ"מ דייק בגמרא שפיר היינו רגל היינו בהמה דהרגל מועדת והבהמה מועדת הכל אחד: **היתה מבעטת.** [5] אגב דשוה לצרורות [6] נקט לה הכא: **דרסה על הכלי.** [7] אור"י דאיעטריך לאשמועינן דסל"ל דמשונה הוא כיון דדרסה כ"כ בחזק שיעור השבר על כלי אחר ושברו ומסתמא להזיק נתכוונה [8]:

שלשים וששה אלף. לו בגימטריא הכי הוי: **והלא לפני אחאב עשו בן.** שעשו לו הספד גדול כדאמרינן במגילה (דף ג. ושם) כמספד הדרימון בן טברימון כדמתרגמינן כמספד אחאב בן עמרי דקטיל יתיה הדרימון בן טברימון ובמלחמה היה שהיו שם עם רב וכולן ספדו עליו ואע"ג דכתיב (מלכים א כב) ויעבור הריגה במחנה ואמרינן (סנהדרין דף נט:) באבוד רשעים ריגה באבוד אחאב בן עמרי ריגה הייינו בלדיקים שבדור אבל עבדיו ואוהביו היו מספידין אותו:

אלא שהניחו ס"ת על מטתו.

ואע"ג דכתי' בתרא דמ"ק (כה.) גבי רב הונא משמע דאסור לעשות כן משום דאסור ליגע ע"ג מטה שס"ת מונחת עליה והתקומן רבה (מנחות דף נג:) איכא פלוגתא דאמוראי ליכא למיפרך מדר' נחמיה דהכא דשאני חזקיה דהוה גדול בתורה ומעשים טובים ביותר: **והאמר** מר גדול למוד תורה שמביא לידי מעשה.

פי' בקונטרס אלמא מעשה עדיף [א] וקשה לר"ת דאדרבה מהכא דייק סס"ק דקדושין (דף מ: ושם) למוד גדול ממעשה גבי זקנים שהיו מסובין בעליית בית נתזה בלוד ונשאלה שאילה זו בפניהם למוד גדול או מעשה גדול ונתנו כולם ואמרו למוד גדול שמביא לידי מעשה ואומר ר"ת דה"פ והאמר מר שלמוד מביא לידי מעשה וכיון שאנו אומרים קיים הרי אנו אומרים שלמד דאי לא שלמד היאך קיים שהלמוד מביא לידי מעשה [ב] ולא מסיק אדעתיה שאתא לאחלק בין למד לגימד [ג] ומשני הא [ד] לאגמורי [דלימוד] ודאי לא אמרינן דהא ודאי עדיף שמביא את הרבים לידי מעשה כשמלמדם ובשאלתות דרב אחאי גאון [ו] ל"ג קיים אמרינן לימד לא אמרינן אלא גרס ומנא תפילין והדר אמר לן ותו לא ופריך גמרא והיאך הוה מנח תפילין תחלה קודם שהיה אומר לשם השמעתתא והא למוד גדול ממעשה ומשני הא לאגמר הא לאגמורי דליגמר נפשיה למוד גדול שמביא לידי מעשה אבל לאגמורי לאחרים לא עדיף ולפיכך היה מניח תפילין תמילה [ז]:

הדרן עלך ארבעה אבות

ביצד הרגל מועדת. אמתניתין דס"ק (דף טו:) קאי [ה] ותימה אי אדפתא ליתני כילד השן ברישא דלא אמרינן דהא אגב דשוה לצרורות [ו] נקט לה הכא: **דרסה על הכלי.** [ז] אור"י דאיעטריך לאשמועינן דסל"ל דמשונה הוא כיון דדרסה כ"כ בחזק שיעור השבר על כלי אחר ושברו ומסתמא להזיק נתכוונה [ח]:

ביצד הרגל מועדת לשבר בדרך הלוכה, הבהמה מועדת להלך כדרכה כו'.

א) [מי הוה נפיק כ"ס גירסת השאלתות פר' לך לך], **ב)** מגילה ס. קדושין מ: ספרי פ' עקב, **ג)** ע"ז ה: ע"ש, **ד)** [לקמן פב. ע"ז ה:], **ה)** [לקמן יט.], **ו)** [פ' לך לך סימן ז], **ז)** [עי' תוספות קדושין מ: ד"ה לימוד],

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה היתה וכו' דקרן היא לכך:

מוסף רש"י

שהלימוד מביא לידי מעשה. ממלאו שייסס בילו (קדושין מ:).
הדרן עלך ארבעה אבות

מוסף תוס'

א. [ד]מי נחלה במי, קטן נחלה בגדול וא"כ כיון דאמר קיים כ"ש לימד שאינו חשוב כל כך. תוס' קידושין מ ע"ג ד"ה אלמוד. ב. ואת אמרת קיים אמרינן לימד לא אמרינן. תוס' קידושין שם. ג. וה"ה דמסברא הוה מצי למיפרך כיון דקיים מסתמא למד, אלא ניחא ליה טפי לאתויי בהדיא דחזנינן דע"י לימוד בא לידי מעשה. תכ"ת וכ"ת. ד. למיגמר הא לאגמורי, למיגמר לא עדיף ממעשה וכיון דאמרינן קיים הוא הדין למד דהא למד בכל מקום בכלל קיים הוא, אבל. תכ"ת וכ"ת. ה. ומפרש המועדין. כ"פ. ו. [ו]ניתני אדם שהוא אחרון. כ"פ. ז. ומתניתין תרתי קתני. רשב"ם. ח. והוא משיב. מאירי. ט. [כלומר] בזמן שמשברת דרך הילוכה בלא כוונה אחרת אלא שבהילוכה דורסת על הכלי ושוברתו, אבל אם היתה כוונתה להזיק אין זה רגל אלא קרן. מאירי. [וקתני נמי] וכן הבהמה מועדת להלך כדרכה ולשבור. רשב"ם. י. דהתם נמי כי הא תנינן בלא גרוע ותוספת, הרגל מועדת לשבור בדרך הילוכה. רשב"ם. יא. תימא, תנינא חדא זימנא לעיל בפ"ק הבהמה אינה מועדת לא לבעוט וכו', ועוד קשה דהכא נחית לפרושי תולדה דרגל וקתני ביעוט דהוה תולדה דקרן, וי"ל. כ"פ. יב. לחצי נזק. כ"פ. יג. תימא מאי קמ"ל פשיטא דעל הראשון משלם נ"ש דהא רגל מועדת היא להלך כדרכה ולשבר, ועל האחרון ח"נ פשיטא דהיינו צרורות (דתניא בור) [דתנן כבר] במתניתין. כ"פ. יד. ודינו בחצי נזק (בקרן) [כקרן], קמ"ל דמשלם נ"ש ולא אמרינן הכי. כ"פ.

קעה א מיי' פ"ח מהל' תש"ש הלכה ג סמג עשין יב טוש"ע י"ד סימן רמו סעיף יח:
א ב ג מיי' פ"ח מהל' נזקי ממון הלכה ה סמג עשין מז טוש"ע מ"מ סימן שפט סעיף ח וסעיף ו וסימן שלז סעיף ח:
ב ד מיי' שם פ"ב הלכה ג סמג שם טוש"ע מ"מ סימן שלז סעיף ג:
ג ה מיי' שם הלכה ד טוש"ע שם סעיף ה:
ד ו מיי' שם הלכה י טוש"ע שם סעיף י:

תורה אור השלם

1. אַשְׁרֵיכֶם זֹרְעֵי עַל כָּל מָיִם מְשַׁלְּחֵי רֶגֶל הַשּׁוֹר וְהַחֲמוֹר: ישעיהו לב כ
2. זִרְעוּ לָכֶם לִצְדָקָה קִצְרוּ לְפִי חֶסֶד נִירוּ לָכֶם נִיר וְעֵת לִדְרוֹשׁ אֶת יְיָ עַד יָבוֹא וְיוֹרֶה צֶדֶק לָכֶם: הושע י יב
3. הוֹי כָּל צָמֵא לְכוּ לַמָּיִם וַאֲשֶׁר אֵין לוֹ כֶּסֶף לְכוּ שִׁבְרוּ וַאֲכֹלוּ וּלְכוּ שִׁבְרוּ בְלוֹא כֶסֶף וּבְלוֹא מְחִיר יַיִן וְחָלָב: ישעיהו נה א
4. בֶּן פֹּרָת יוֹסֵף בֶּן פֹּרָת עֲלֵי עָיִן בְּנוֹת צָעֲדָה עָלֵי שׁוּר: בראשית מט כב
5. יִשָּׂשכָר חֲמֹר גָּרֶם רֹבֵץ בֵּין הַמִּשְׁפְּתָיִם: בראשית מט יד
6. בְּכוֹר שׁוֹרוֹ הָדָר לוֹ וְקַרְנֵי רְאֵם קַרְנָיו בָּהֶם עַמִּים יְנַגֵּח יַחְדָּו אַפְסֵי אָרֶץ וְהֵם רִבְבוֹת אֶפְרַיִם וְהֵם אַלְפֵי מְנַשֶּׁה: דברים לג יז
7. וּמִבְּנֵי יִשָּׂשכָר יוֹדְעֵי בִינָה לְעִתִּים לָדַעַת מַה יַּעֲשֶׂה יִשְׂרָאֵל רָאשֵׁיהֶם מָאתַיִם וְכָל אֲחֵיהֶם עַל פִּיהֶם: דברי הימים א יב לג

רבינו חננאל

ור' נחמיה אמ' שהושיבו ספר תורה על מטתו ואמרו קיים זה מה שכתבו בזה. (והאידנא) [והאידנא] מפקינן, ואי מנחי, קיים לא אמרינן. פי' **חלוני כתף** כך שמענו, שמוציא יד אחד מבית הצואר שלו ממקום הקרע כדי שיהא הקרע ברור ונמצא הכתף חלוץ מן החלוק. ר' יוחנן, **קיים אמרי' לימד לא אמרי'. והא אמ' מר גדול תלמוד תורה שהתלמוד מביא לידי מעשה.** ופרק' לא קשיא למיגמר הוא תלמוד גדול שהתלמוד מביאו לידי מעשה, לאגמורי הוא לאחריני מעשה גדול. ש"מ דלמינמ' הוא ולאיעטוקי קמיה רביה טפי עדיף וקדים על לאגמורי הוא לאחרינ'. אמ' ר' יוחנן **כל העוסק בתורה ובגמילות חסדים זוכה לנחלת שני שבטים,** והן יוסף וישששכר.

הדרן עלך ארבעה אבות

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

סד"א ושלח את בעירה כתיב. אע"ג דכבר אשמועינן בריש דאפי' בתרנגולין מועדין מ"מ ניתא ליה לאשמועינן גבי שן וקסא קלא אמאי לא תנא נמי תולדה שן כמו ברגל:

קמ"ל דחיה בכלל בהמה. לא מהסיא דרשה דבהמה המקשה דמחיה בכלל בהמה דהא הכא אפילו עוף נמי הוי בכלל בהמה כדקתני התרנגולת מועדת [א] אלא ילפינן בהמה משבת [ב] דלאמרינן בס"פ הפרה (לקמן דף לד:) [ג] דבעירה ובהמה הכל אחד דמתרגמינן בהמה בעירה:

וחמור במשאו. אע"ג דכבר אשמועינן דאפילו שעליה אצטרין לאשמועינן לפי שאין משאו של חמור מהודק ומתוכר בו כבשאר בהמה וס"ד דלא הוי כגופו:

נובר באשפה. יכרסמנה חזיר מיעבר (תהלים פ) מתרגמינן יעוברייה ואע"ג דתנא לרורות דרגל [ד] אשמועינן לרורות דשן דלהנאתו קעביד: **כל** שבוב טהור. אין זה הכלל דוקא דהא קנה בקומטו [ה] של זב והסיט בו הטהור טהור [ו] ולעניין נזקין אין חילוק וכל עיקר האי כללא לא בא אלא למעט זורק: **בתר** מעיקרא אזלינן בו'. ומדתנן דרסה על הכלי ושברתו [ז] דמשמע הא נתגלגל למקום אחר ונשבר שם חייב מ"ג ליכא למידק [ח] דלדרסה מדמפליג בין ראשון לשני [ט] ולא מפליג בראשון גופיה איכא למידק איפכא [י]:

זרק כלי מראש הגג בו'. נראה דאם זרק אבן או חץ על הכלי ובא אחר וקדם ושברו דפטיטא דחייב ולא שייך כאן מגא תבירא תבר דאי אזלינן נמי הכא בתר מעיקרא לא משכחת בלרורות מ"ג [יא] וסברא פשוטה היא לחלק בין זורק אבן לזורק כלי עצמו [יא]:

והא סומכוס אומר נזק שלם תניא אידך [יב] תרנגולין שהיו מהדסין ע"ג עיסה ועל גבי פירות וטינפו או ניקרו משלם נזק שלם [יג] העלו עפר או צרורות משלמין חצי נזק סומכוס אומר נזק שלם תניא אידך תרנגול שהיה מפריח ממקום למקום ויצתה רוח מתחת כנפיו ושיברה את הכלים משלם חצי נזק סתמא כרבנן אמר רבא בשלמא סומכוס קסבר כחו כגופו דמי אלא רבנן אי כגופו דמי כוליה נזק בעי לשלם ואי לאו כגופו דמי חצי נזק נמי לא לשלם הדר אמר רבא לעולם כגופו דמי [טז] וחצי נזק צרורות הלכתא גמירי לה: אמר רבא כל שבוב טמא בנזקין משלם נזק שלם כל שבוב טהור בנזקין משלם חצי נזק ורבא צרורות אתא לאשמועינן לא רבא [יז] עגלה מושכת בקרון קא משמע לן תניא כותיה דרבא בהמה מועדת לשבר בדרך הלוכה כיצד בהמה שנכנסה לחצר הניזק והזיקה [יח] בגופה דרך הלוכה ובשערה דרך הלוכה באוכף שעליה ובשליף שעליה ובפרומביא שבפיה ובזוג שבצוארה וחמור במשאו משלם נזק שלם סומכוס אומר צרורות וחזיר שהיה נובר באשפה והזיק משלם נזק שלם: ת"ר [יט] תרנגולין שהיו מפריחין ממקום למקום ושברו כלים בכנפיהן משלם נזק שלם [כ] ברוח שבכנפיהן משלמין חצי נזק

גמ' א"ל רבינא לרבא היינו רגל היינו בהמה א"ל תנא אבות וקתני תולדות אלא מעתה סיפא דקתני [כא] השן מועדת הבהמה מועדת מאי אבות ומאי תולדות איכא הוה קמהדר ליה בבדיחותא וא"ל אנא שנאי חדא ואת שני חדא וטעמא מאי אמר רב אשי תנא שן דחיה וקתני שן דבהמה ס"ד אמינא [1] ושלח את בעירה כתיב בהמה אין חיה לא קמ"ל [כב] דחיה בכלל בהמה אי הכי הא מבעי ליה למיתני בריש האי [כג] [כד] דאתיא ליה מדרשא חביבא ליה אי הכי רישא נמי ליתני ההיא דלא כתיבא בריש הכי השתא התם אידי ואידי אבות נינהו הך דאתיא ליה מדרשא חביבא ליה הכא שביק אב ותני תולדה איבעית אימא איידי דסליק מרגל פתח ברגל תנו רבנן בהמה מועדת להלך כדרכה ולשבר כיצד [כה] בהמה שנכנסה לחצר הניזק והזיקה בגופה דרך הלוכה ובשערה דרך הלוכה באוכף שעליה ובשליף שעליה ובפרומביא שבפיה ובזוג שבצוארה וחמור במשאו משלם נזק שלם סומכוס אומר צרורות וחזיר שהיה נובר באשפה והזיק משלם נזק שלם מאן דכר שמיהו חסורי מחסרא והכי קתני [כו] צרורות כי אורחייהו חצי נזק [כז] וחזיר שהיה נובר באשפה והתיז והזיק משלם חצי נזק סומכוס אומר צרורות וחזיר שהיה נובר באשפה והתיז והזיק משלם נזק שלם: ת"ר [כח] תרנגולין שהיו מפריחין ממקום למקום ושברו כלים בכנפיהן משלם נזק שלם [כט] ברוח שבכנפיהן משלמין חצי נזק

גמ' היינו רגל היינו בהמה. מאי רגל ומאי בהמה דתני תרתי ממתני' הא מדא היא ואמאי הדר תני בהמה מועדת. רגל ממש שדרסה ברגליה וסיפא קתני תולדות הבהמה מועדת להלך כדרכה ולשבר בגופה ובשערה ובשליף שעליה דרך הלוכה דתולדות דרגל הן דהזיקה מצוי ואין כוונתה להזיק: **מאי אבות ומאי תולדות איכא.** (והא) ליכא למימר דהאי דתנא בהמה מועדת לאכול פירות וירקות הוי להו תולדה דהיינו שן ממש ותולדה דשן היינו מתוכה בכותל להנאתה: **הוה קמהדר ליה.** רצה להביאו: **בבדיחותא.** בשחוק: **וא"ל אנא שנאי חדא.** ריש"א ואת שני סיפא: **וטעמא מאי.** אסיפא קאי: **בעירה.** היינו תרגום של בהמה [כא]: **קמ"ל.** מתני' דאשן דחיה נמי מיתייב: **דחיה בכלל בהמה.** דכתיב (דברים יד) זאת הבהמה אשר תאכלו ומפרש בתריה איל צבי ויחמור: **אי הכי הא.** שן בהמה מבעי ליה למיתני בריש והדר שן חיה: **רישא נמי ליתני.** בהמה דהוי תולדה בריש דלא כתיבא: **אידי ואידי.** שן דחיה ושן דבהמה: **הכא.** גבי רגל: **שביק אב ותני תולדה.** בתמיה: **דסליק מרגל.** בס"ק (דף טו:) תנן הרגל מועדת ולא תנן הבהמה: **אוקמ.** איל"א בלע"ז: **שליף.** משאו שבאמתחת ומתלופין: **סחיז.** דהוה לרורות: סומכוס לית ליה הלכתא דחצי נזק לרורות אלא נזק שלם ס"ל: **נובר.** בחוטמו ובלע"ז פורי"ר: **לרורות כי אורחייהו.** כלומר אע"ג דאורחייהו להתיז לרורות משלם חצי נזק כדמפרש לקמיה דהלכתא גמירי לה וכן חזיר הנובר ומתיז לרורות בחוטמו הוי נמי כלרורות דרגל דכל מה שהוא כחו ולא גופו קרי לרורות: **בכנפיהם.** שנגעו בכנפיהם בכלי: **רוח שבכנפיהם.** היינו לרורות דכחו הוא: **מהדסין.** מרקדין: **ונקרו.** במרטוט שלהם שקורין בי"ק: **העלו עפר.** מן הארץ לעיסה: **חצי נזק נמי לא.** דלא אשכחן חצי נזק אלא במשונה אבל במידי דאורחיה לא: **שבוב טמא.** משמע נגיעה ממש: **שבוב טהור.** כגון שזרק חפץ על אדם הוי טהור ובמזקין כעין לרורות חצי נזק: **לרורות אתא לאשמועינן.** בתמיה: **עגלה מושכת בקרון.** אתא לאשמועינן דבזב טמא אם הלכה קרון שהזב עליה על גבי כלים טמאים משום מדרס הזב ובנזקין נמי עגלה שמשכה בקרון ע"ג כלים כגופה הוי ולא כלרורות ואם התיז לרורות ממתא הקרון דבזב טהור בנזקין נמי לרורות נינהו: **בפרומביא.** לשון: **מחטטין:** מנקרין בחרטומיהן: **בתר מעיקרא.** שדחפתו וגופה תבר מגא: **ושברו בחבקו.** קודם שגמר: **פטור.** המשברו וחייב הזורק. אלמא בתר מעיקרא אזלינן והואיל וקופו ליעבר לכשיעור כמי שאבנו הוא דמי: **הוידום.** רקידת התרנגולים: **הידום ס"ד.** אמאי לא ליהוי מועד הא אורחיה הוא: **הידום הסיז.** שנגלגל הכלי ברקידתו למקום אחר ונשבר מ"ד מועד לגזק אלא סבר בתר מעיקרא אזלינן: בהתיז

ה א מיי' פ"א מהלכות נזקי ממון הלכה י סמג עשין מז טוש"ע מ"מ סימן שלז סעיף ח:

ו ב ג מיי' פ"ב שם הל' ג סמג שם טוש"ע שם סעיף ג ד:

ז ד מיי' שם הלכה יב טוש"ע שם סעיף ח:

ח ה מיי' שם טוש"ע שם סעיף ט:

ט ו מיי' שם הלכה יג טוש"ע שם סעיף ח:

י ז מיי' שם טור ש"ע שם סעיף ד:

יא ח מיי' שם פ"א הל' י סמג שם טוש"ע שם סעיף ח:

יב ט מיי' שם פ"ב הל' יד ועיין בהסגות ומ"מ סמג שם טוש"ע שם סעיף יא:

יג י טוש"ע שם סעיף ה בהג"ה ועי' במיי' פ"א מהלכות נזקי ממון הלכה י והסגות שם:

תורה אור השלם

1. כי יִבְעֶר אִישׁ שָׂדֶה אוֹ כֶרֶם וְשִׁלַּח אֶת בְּעִירָה וּבִעֵר בִּשְׂדֵה אַחֵר מֵיטַב שָׂדֵהוּ וּמֵיטַב כַּרְמוֹ יְשַׁלֵּם: שמות כב ד

גליון הש"ם

גמ' דאתיא ליה מדרשא חביבא ליה. ב"ב קה ע"ב:

לעזי רש"י

שיל"א. אוכף. פוריי"ר. לחפור. בי"ק. חרטום. אישקילי"א. פעמון קטן.

מוסף רש"י

חביבא ליה. לתנא ולקדמה בריש (יבמות ב:). **הלכתא גמירי לה.** מסיני שהיא תולדה של רגל ופטורה בר"ס כי רגל, ומקי רגל לאו קנסא הוא אלא ממונא, שהרי מועדת מתחילתה וגבי לרורות הוא דלקיל דממונא (כתובות מא:) ואע"ג דפגלא מזק של נגיחה הוי קנס, האי פגלא נחקא ממונא הוא (לעיל ג:). **ובשערה דרך הלוכה.** שנדבקו לגיס בשערה וגרגרתן ושברתן (לעיל ג:). **זרק.** בעל הכלי, כלי מראש הגג ובא אחר ושברו במקל פטור. זה שנכנו במקל קודם שנימתה, שהרי סופה לישבר (לקמן כו:).

מוסף תוס'

א. (ד)[ר]מהתם ליכא למילף עופות דהוו בכללא בהמה. ר"ש. ב. דהתם חיה ועוף בכלל. ר"ש. ג. ואע"ג דכתיב בעירה. ר"ש. ד. אינטרדיך למתני. ר"ש. ה. כגון בין אציליו או שאר קמטים. רש"י נדה מג ע"ב ד"ה קומטו. ו. על הראשון משלם ר"ש. ר"ש. ז. דלא אזלינן בתר מעיקרא. ר"ש. ח. (מ)דקתני על האחרון חצי נזק. ר"ש. ט. [ד]משמע אבל אם היה הראשון במקום האחרון חייב נ"ש. ר"ש. י. דמכיון שהתחילה צרורות להנתז מתחת הרגל, הרי הוא כאילו שבר את הכלי, דבתר מעיקרא אזלינן. רשב"ם. יא. כיון שהראשון לא עשה מעשה בגוף הכלי. ר"ש. [ועי' ב"מ סוף סימן שפ"ו וכמקום הגדולה שם בהגהות ר"ש אות נג].

רבינו חננאל

מקשי רבינא היינו רגל היינו בהמה. ופריק ליה רבא תנא הרגל שהיא אב וקתני הבהמה תולדות. אלא מעתה סיפא דקתני (לקמן יט. ב) השן מועדת והבהמה מועדת כו'. פי', בשלמ' גבי רגל מפרש בעיטה והיא תולדה וקתני לה הכא גבי בהמה, ש"מ דמשום תולדות קתני בהמה. אלא לגבי שן, מאי מן התולדות דשן דקתני בהמה לאייתויי תולדה דשן. ופריק רב אשי רישא שן דחיה סיפא שן דבהמה וכולהו אבות נינהו. ושאר השמועה פשוטה היא. ת"ר הבהמה מועדת להלך כדרכה ולשבר, כיצד בהמה שנכנסה לחצר הניזק והזיקה בגופה דרך הילוכה או בשערה דרך הילוכה, באיכוף שעליה או בשליף שעליה, בפרומביה [ב] שבפיה בזוג שבצוארה, וחמור במשאו משלמין נזק שלם. וצרורות כי אורחייהו, כגון שהיה פרה מהלכת וצרורות מנתזין מתחת פרסותיה, וחזיר נובר באשפה והתיז והזיק משלמין חצי נזק. סומכוס אומ' צרורות וחזיר שהיה נובר באשפה והתיז והזיק משלם נזק שלם. ת"ר (תוספתא פ"ב ה"א) **תרנגלין שהוו מחרסין בעיסה או על גבי פירות וטינפו או ניקרו, נזק שלם. העלו** עפר או צרורות, חצי נזק. סומכוס אומ' נזק שלם. **תניא אידך תרנגלין שהיו מפריחין ממקום למקום ושברו כלים בכנפיהם, נזק שלם. ברוח שבכנפיהן, חצי נזק.** סומכוס אומ' נזק שלם. ולימה לסומכוס, דתניא תרנגול שהיה מפריח ממקום למקום ויצא רוח מתחת כנפיו ושברה כלים משלם חצי נזק, ופתמא כרבנן. אמ' **רבא** במסקנא לעולם כוחו כגופו דמי, חצי נזק דצרורות הילי' גמירי לה. אמ' **רבא כל שבוב טמא בנזקים משלם נזק שלם, וכל שבוב טהור בנזקין חצי נזק.** ואמ' רב אשי הא שמעתא דרבא בע"ז פרק ר' ישמעאל בסופו (ס, ב) בהאי לישנא, אמ' רב אשי כל שבוב טמא בגוי עושה יין נסך, כל שבוב טהור בגוי אינו עושה יין נסך. מכאן, אמ' (נדה מג, א) ר' שמעו' בן לקיש קנה בקומטו שלזב והסיט בו את הטהור, טהור. והוו ששנינו במשנתינו (זבים פ"ג מ"ג) טהור מכה את הטמא, טהור. אבל קנה בקומטו שלטהור והסיט בו את הזב טמא, כדתנן וטמא שמכה את הטהור טמא. וכן אם זרק זב חפץ ונגע בטהור טהור, דתנן (זבים פ"ד מ"א) זב שהקיש

על כסוסטרא ונפל ככר שלתרומה, טהור. ורבא קיימ' ליה דכוחו כגופו דמי, ומדחזינן דמותיב (ע"ז שם) רב חייא בר אשי לרב אשי נטל החבית דזרקה בחמתו לבור, זה היה מעשה והתיהו, ודייקי' מדקתני בחמתו, בחמתו דשרי הא שלא בחמתו אסור, וכי האי גוונא בזב טהור. ופריק (ע"ז סא, א) כגון דאזיל מינה מיניה. אחר"י שפתחנ"ו דר"ך למביני"ם נחזו"ר לפר"ש שמועתנ"ו. אקשי' על רבא, וכי צרורות אתא לאשמועינן. כל שבוב טמא דבר ידוע הוא כל נגיעה, כל נגיעה שלזב טמא תנינא בהדיא (ע"י זבים פ"ה מ"א), כיוצא בו בנזיקין בין הזיקה בגופה בין בשערה בין בשליף שעליה כל שהוא מכוחה נזק שלם. לא נשאר אלא כגון ההקשה שמקיש הזב ונפל ככר שלתרומה שהוא טהור וכדתניא (תוספתא זבים פ"ד ה"ו) זה הכלל הבאין מכח רעדה טהורין מכח הסטה טמאין, כך בנזיקין צרורות הניתנין מכח הליכת הבהמה חצי נזק גם שנינו זה. **ופרק', לא עגלה מושכת אתא לאשמועינן.** כלומ' כשם שהזב הישב בספינה, כדתנן (זבים פ"ג מ"א) הזב והטהור שישבו בספינה או באסדא או שרכבו על גבי בהמה אע"פ שאין בגדיהן נוגעים הרי אלו טמאין. כיוצא בו הישב בעגלה המושכת עם הזב טמא, כך אם היו בעגלה מושכת כלים ונשברו חייב הישב בעגלה לשלם נזק שלם. ד"א עגלה מושכת, כבהמה בשליף שעליה, כשם שזה נזק שלם כך זה נזק שלם. **תניא כותיה דרבא** הרגל מועדת לשבר, עד ועגלה מושכת משלמין נזק שלם. **תרנגלין שהיו מחטטין בחבל דלי ונפסק החבל ונשבר הדלי משלמין נזק שלם. בעי רבא דרסה על כלי ולא שברתו ונתגלגל למקום אחר ונשבר, מהו. בתר מעיקרא אזלינן וגופו הוא או דילמ' בתר תבר מגא אזלינן וצרורות נינהו. תיפשוט ליה מדרבה דאמ' זרק כלי מראש הגג ובא אחר ושברו במקל פטור. מאי טעמ', מגא תבירא תבר. דאמרי' לרבה פשיטא ליה ולרבא מסייענא [ג] ליה. ואמרי' ת"ש הידום אינו מועד כו'. ופשוטה היא.**

ג) [לקמן יט:], **ד)** [לקמן נד:], נדרים פח. מיז לה: זבחים קטו: חולין נט. עא. פד.], **ה)** [נכמות כ: וש"נ], **ו)** [תוספתא פ"ג כ:], **ז)** לעיל ג:, **ח)** [שם.], **ט)** [לקמן כו:], **י)** בכאמת פ, **יא)** [נדה מג.],

---

כא) ל"ל 'בפרומביה'. **כב)** ל"ל 'מבעיא'.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

בסתיו צרורות. והצרורות שבכו הכלים והוא לא נגע בכלי. מאן דאמר מועד סבר לה כסומכוס ומאן דאמר אינו מועד סבר לה כרבנן: **ונשבר הדלי.** קס"ד דעל ידי שהיה התרנגול מנקר את החבל נתגלגל הדלי ונשבר: **תרגמא אחבל.** הא דקתני מזק שלם אחבל: **משונה הוא.** שאין דרך שן לאכול את שאין רואי לה ואני מזק לשלם: **דמאוס בליסה.** שמלובקת בו עיסה. דמאוס לשון לכלוך: **אלא סומכוס היא.** ולעולם בתר תבר מגא אזלינן וצרורות הן וסומכוס היא: **בין כחו לכח כחו.** דלי שנתגלגל הוי כחו והאחר שנשבר בצרורות הדלי הוי כח כחו: **דבעי רב אשי.** לקמן בשמעתין: **דקא אזיל.** דלי: **מיניה מיניה.** דתרנגול ולא נשבר על ידי גלגול למקום אחר אלא הוא דומפו כל שעה ובשעת הן שבירה נמי: **קסבר מגופו משלם.** והיינו שאינו מועד דדינו כתם לכל מילי: **קסבר מעלייה משלם.** והאי מועד דקאמר לאו לזמן שלם אלא לענין עלייה לאחר מזק: **לא בפלוגתא דסומכוס ורבנן.** ומועד לזמן שלם קאמר: **ועל החרדה נ"ש.** דהיינו שן. והדלקת גדיש הוי צרורות דאינו אלא כאן שהוא דומה כאן הגחלת והוא הולך ודולק למקום אחר והא מתניתין היא בפירקין: **ופני עלה.** בתוספתא מגופו משלם להאי תני מזק: **ופסברא.** משום צרורות כי אורחייהו מחייב לה: **לר' אלעזר.** דאמר בברייתא מזק שלם ואפילו אי סבירא ליה כסומכוס דאמר צרורות נ"ש מגופיה מי אשכחן מזק שלם וכל אורחיה כגון צרורות רבא גופיה לא קמיבעי ליה אלא אליבא דרבנן דאמרי אני מזק מבעיא ליה אי הואי האי כשאר אני מזק ומגופו או דלמא בתר כאורחיה אזלינן וכל כי אורחיה מעלייה הוא אבל אליבא דסומכוס פשיטא ליה לרבא דמעלייה משלם הא לכל מילי כמועד משוי להו: **אלא לגון דשני בגחלת.** שנטלה בפיו והניחה דהיינו שיוי אלא בעיין מהכא לא תפשוט דאי בצרורות כאורחייהו דכולי עלמא מעלייה משלם והכא בצרורות שאינה בהן קמיפלגי ובצרורות כי אורחייהו בין ר' אלעזר בין תנא קמא סבירא להו כסומכוס דמזק שלם משלם הלכך הכא דשני בצרורות קאמר ת"ק אני מזק ומגופו משלם דמשונה הוא ותולדה דקרן: **ורבי אלעזר סבר לרבי טרפון דאמר משונה קרן בחצר הניזק משלם מזק שלם.** והואיל ומשונה הוא אע"ג דמזק שלם משלם מגופו הוא דמשלם כדאמרינן לקמן (דף כד:) בשמעתין לרבי טרפון משונה קרן בחצר הניזק מגופו משלם: **ולא היא.** אלא ומסברא דקפרכת ובעית למידק מדרבי אלעזר דלאו בצרורות כי אורחייהו מצינן לאוקמיה לאו דוקא ודחייה הוא דמלי לדחויי ולמימר דלאו בכי אורחיה פליגי אלא בדשני אבל מגופה לא תידוק הכי דהא שפיר מצית לאוקמה בצרורות כי אורחייהו ותפשוט דצרורות מגופו משלם דמאי טעמא מוקמת לה בשיוי ורבי טרפון משום דמזק שלם בתרי אורחיה לא אשכחן מגופו הא לא תיקשי דלעולם בצרורות פליגי ורבי אלעזר כסומכוס: **ופ"ל רר"י דאמר.** לקמן במועד לד תמות במקומה עומדת לקמן בפרק שור שנגח ארבעה (דף מה:) והלכך גבי צרורות נמי לסומכוס דחשיב ליה מועד משלם האלי מגופו וכי קתני מגופו אלא תמות: **במועד מתחילתו.** כגון צרורות דאורחייהו:

מי

בהתיז צרורות ובפלוגתא דסומכוס ורבנן קמיפלגי ת"ש תרנגולין שהיו מחטטין בחבל דלי ונפסק החבל ונשבר הדלי משלמין נזק שלם שמע מינה בתר מעיקרא אזלינן תרגמא [א]אחבל והא חבל משונה הוא [ב]דמאוס בליסה והא נשבר דלי קתני אלא סומכוס היא דאמר צרורות נזק שלם משלם אי סומכוס אימא סיפא ניתז ממנו שבר ונפל על כלי אחר ושברה על הראשון משלם נזק שלם ועל האחרון משלם חצי נזק ואי סומכוס מי אית ליה חצי נזק וכי תימא שאני ליה לסומכוס בין נזק כחו לכח כחו ואלא הא [ג]דבעי רב אשי כח כחו לסומכוס ככחו דמי [ד] או לאו ככחו דמי תפשוט ליה דלאו ככחו דמי אלא לאו רבנן היא ש"מ בתר מעיקרא אזלינן אמר רב ביבי בר אביי [ה]דקאזיל מיניה [ו]בעי רבא חצי נזק צרורות מגופו משלם או מעלייה משלם מגופו משלם דלא אשכחן חצי נזק דמשלם מעלייה או דלמא מעלייה משלם דלא אשכחן כאורחיה דמשלם מגופיה ת"ש הידום אינו מועד ויש אומרים הרי זה מועד הידום סלקא דעתך אלא לאו הידום והתיז ובהא קמיפלגי מאן דאמר אינו מועד קסבר מגופו משלם ומאן דאמר מועד קסבר מעלייה משלם לא בפלוגתא דסומכוס ורבנן קמיפלגי ת"ש [ז]הכלב שנטל חררה והלך לגדיש ואכל החררה והדליק את הגדיש על החררה משלם נזק שלם ועל הגדיש משלם חצי נזק מאי טעמא לאו משום דהויא להו צרורות ותני עלה משלם חצי נזק מגופו ותסברא לר' אלעזר נזק שלם מגופיה מי אשכחן אלא כגון דשני בהא בגחלת [ח] ורבי אלעזר סבר לה כר' טרפון [ט]דאמר משונה קרן בחצר הניזק נזק שלם משלם ולא היא מאי טעמא מוקמת לה כרבי טרפון משום נ"ש רבי אלעזר סבר כסומכוס דאמר צרורות נזק שלם משלם וסבר לה כרבי יהודה דאמר [י]צד תמות במקומה עומדת וכי קתני מגופו אצד תמות אמר ליה רב סמא בריה דרב אשי לרבינא אימור דשמעת ליה לרבי יהודה בתם ונעשה מועד במועד מתחילתו מי

והא חבל משונה הוא. [א]בשלמא אי אדלי קאי איכא לאוקמא בחבל גרוע ושן וגלוי [ב] דלורמיה הוא דיפסק בחטיטה מועטת שמחטטין למנוע המיס שבחבל [ג] אבל השתא דקאי אחבל ע"כ אייני בחבל חזק דשייכא ביה תשלוש [ד] אי נמי אי אדלי קאי מצינו לפרש דנפסק היינו שהומר הקשר שהיה ביה הדלי קשור בחבל:

תפשוט דלאו ככחו דמי. הוה מצי למימר דזיל הכא קמדמי ליה וזיל הכא קמדמי ליה אלא דבלאו הכי מצני פיר:

ועל הגדיש משלם ח"נ. לקמן (דף כב.) מפרש למ"ד אשו משוס תציו על כל הגדיש משלם אני מזק דאליו דכלב הן והוי צרורות נבל ממקוס גחלת ולמ"ד אשו משוס ממונו על כל הגדיש פטור [ה] ועל מקוס גחלת אני מזק בדאדייה אדוי: **נזק שלם מגופו מי אשכחן.** [ו] פירוש בכי אורחיה:

במועד מתחילתו מי שמעת ליה אלא כגון דשני ואייעד. זו גירסת הקונטר' ומפרש כיון דאייעד הדר ה"ל כי אורחיה וכי היכי דצרורות כי אורחייהו שמועדים מתחילתן ח"נ ותו לא הא נמי דשני ואייעד לא חמור ממועד מתחילתו ואין העדאה לצרורות שאינה בהן ומדקתני דמשלם מגופו אלמא לצרורות כי אורחיה נמי מגופו ותפשוט דרבא וקשה דהיכי פשיט הא דרבא דלמא צרורות כי אורחיה מעלייה אבל היכא דשני אייעד לאייעד משלם מגופו דלד תמות במקומה עומדת ואין לומר דאין הכי נמי דלא אתי למפשט בעיא דרבא אלא בא לומר שיש לישב הברייתא בע"א דאין זה סוגית הש"ס [ז] וגרסה כגירסת דגרס אלא כגון דאייעד ולעולם מצי למפשט בעיין ולא תקשה מידי דרבי אלעזר דלא פליגי בפלוגתא דסומכוס ורבנן ולא בדשני כדקאמרינן ובפלוגתא דרבי טרפון ורבנן אלא תרוייהו כרבנן דסומכוס והכא בצרורות כי אורחייהו ובדאייעד והשתא פשיט בעיא דרבא דיש העדאה לצרורות דאיירי בצרורות כי אורחייהו וכן משמע מדקאמר או דלמא תולדה דרגל היא משמע דאיירי בלא שיוי [ח] וכן מדמייתי עלה הידום אינו מועד דאתי אורחיה מייתי לה לעיל ותימה דלקמן (דף יט.) מוכח דאיירי על ידי שיוי גבי הא דבעי רב אשי יש שיוי בצרורות וקאמר ותפשוט מדבעי רבא יש העדאה מכלל דאין שיוי פירוש דאי יש שיוי היכי אתי מרביע מזק לזמן שלם וכן לקמן פריך והא משונה הוא משמע דאי הוה מוקמא פלוגתייהו בהעדאה ניחא משמע דבעיא דרבא על ידי שיוי איירי ונראה דתרוייהו מבעיא ליה אם יש העדאה או לאו אלא אי יש העדאה בצרורות כי אורחייהו גם על ידי שיוי יש העדאה דעיקר העדאה בקרן כתיבה ואי אין העדאה בכי אורחייהו גם ע"י שיוי אין העדאה דע"י העדאה לא הוי טפי מכי אורחיה ומה שפ"ה דבעי' דיש העדאה לא שייך לאוקמא בכי אורחיה דכיון דהוי אורחיה מה לי פעם ראשונה מה לי פעם רביעית ולא פירכא הוא כיון דדמייה רחמנא לקרן בחצי מזק שייכא ביה העדאה [ט]: אלא

מי

מסורת הש"ם

א) [לקמן יט.]. ב) [לעיל ג.]. ג) לקמן כח.; ד) [לעיל יד. וש"נ]. ה) [לקמן לט: מה:].

גליון הש"ם

גמ' או לאו בכחו דמי. עי' לקמן כב ע"א תוס' ד"ה וה"י בדאמתה תנומי: שם דקאזיל מיניה מיניה. לקמן מד ע"ב: שם וה"א סבר לה כר' טרפון. עי' לקמן דף כח ע"ב תוד"ה ומר סבר:

מוסף רש"י

משונה קרן בחצר הניזק. קרן תמה וכל מולדותיה קרי משונה, הוא"ל ושינו את ומקון אלא היו לרכן לכך (לעיל יד.).

מוסף תוס'

א. משמע דאי הוה קאי אדלי ניחא שפיר, ותימא דהא מעיקרא נמי מצי פריך והא חבל משונה הוא דהא שבירת הדלי ע"י פסיקת החבל הוא, ר"ל. ר"פ. ב. מתר"ם ור"פ: כגון חבל דק, שאינו שוה כלום. ג. והוי אורחיה שפיר לחטוט חטיטה מועטת. ר"פ. ד. דאי בחבל דק לא שייך תשלומין, דאין פסידא בפסיקתו. ר"פ. ה. דהוא לא הדליקו ועל אש של כלבו לא חייבתו תורה. תוס' לקמן כב ע"א ד"ה לאו. ו. תימא הא אשכחנא נ"ש מגופו, משונה קרן ברשות הניזק לר"ש, ור"ל. ר"פ. ז. למאי נפק"מ באוקימתא אחריתי, כבר דחה שפיר דלא מצי למיפשט בעיא דרבא. הרמ"ש בשיטמ"ק. ח. פירוש (דאיכא) [דליכא] לפרושי או דילמא תולדה דרגל היא דלענין דלא שייך ביה העדאה, מדקאמר תולדה דרגל היא ולא קאמר או דילמא לרגל מדמינן לה. גליון בשיטמ"ק. ט. בר"פ: דכיון דגלי רחמנא דמשלם ח"נ, אלמא יש להם תורת קרן ושייך בהו העדאה וכו', והראיה, דלעיל דאמר חצי נזק הוא רוצה לדמותם לקרן, ומגופו: ומהאי טעמא נמי מבעיא ליה אי חייב ברה"ר. הרמ"ש בשיטמ"ק.

יד א ב ג מיי' פ"ב מהל' מזק' ממון הלכה יד ועיין בהשגות ומ"מ סמג עשין סו טוש"ע ח"מ סי' שלז סעיף יא וע"ש:

רבינו חננאל

ת"ש תרנגלין שהיו מחטטין בחבל דלי ונפסק החבל ונשבר הדלי, משלמין נזק שלם. ואוקימנא, דמאוס בליסא, דלאו משונה היא. ובדלי, פשיט רב ביבי דקאזיל מיניה מיניה. פ' מיניה מיניה דדלי כי התרנגל מנקר בליסא שבחבל ומגלגל הדלי עמו והקישו לאבן ונשבר הדלי ונפסק החבל בחיטוטו. כי האי גונא משלם נזק שלם, הכי ודאי בגופם הזיקו את הדלי ולא בכוחם. אבל אם נפסק החבל שלא מחמת חיטוטו ונפל הדלי ונשבר, זה דין צרורות הוא וחצי נזק הוא דמשלם. ואמרי' כי האי גוונא כגון דקאזיל מיניה מיניה בע"ז פ' ר' ישמעאל (סא, א) והטבח בין בזה בין בזה אחד הוא. ובעיא דרבא לא איפשיטא, ודינא כדין תיקו (עי' פי' ר"ח לקמן סב, א). **בעי רבא חצי נזק צרורות מגופו משלם או מן העליה.** ת"ש **כלב שנטל את החררה והלך לגדיש, אכל את החררה והדליק לגדיש. על החררה משלם נזק שלם, ועל הגדיש משלם חצי נזק.** על הגדיש חצי, מאי טעמ' משום דהוו להו צרורות. ותני עלה, פי' תני בברייתא, ועל הגדיש משלם חצי נזק מגופו, ש"מ מגופו משלם. ואקשי' אי הכי לר' אלעזר דאמ' על הגדיש נזק שלם, מי איכא נזק שלם מגופו. והא דר' אלעז' לא אשכחנן לה בהדיא היכא איתמרא, מיהו מסתברא דבגדיש מיירי. ופרקי' אלא כגון דשני בהאי גחלת, פי' דאדייה אדויה, ור' אלעז' סבר לה כר' טרפון דאמ' משונה בחצר הניזק נזק שלם. ודחי' **לה**, ואמ' ולא היא אלא ר' אלעז' סבר לה כסומכוס דסבר צרורות נזק שלם, וסבר לה כר' יהודה דאמ' צד תמות במקומה עומדת. וכי קתני מגופו לדברי הכל, לרבנן פשוטה היא, ולר' אלעז' אצד תמות בלחוד קתני מגופו, והחצי שהוא מועד מן העליה, כר' יהודה. **והא דר' יהודה** בסוף פ' שור שנגח ד' וה' שוורים (לקמן מה. ב), הלכה קשרו בעליו [ו] כר' עד ר' יהודה אומ' תם חייב מועד פטור. גמ', אמר רב אדא בר אהבה לא פטר ר' יהודה אלא צד הנראה שבו אבל צד תמות במקומה עומדת. **ודחינא רב חמא** להאי סברא ואמ', אימור דשמעת ליה לר' יהודה האי סברא בקרן, ליה [ז] תמות ומועדות. אבל בשן ואש דמועדין מתחילתן הן, אין יש בהן צרורות.

ו) נקטע נגיחה: 'בעליו בנ[מ]סירה'. ז) אלל 'דאית ליה'.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות